

Murnikova hiša

Iz arhivskega gradiva dr. Ivana Murnika izvemo, da so se Murnikovi v hišo priselili leta 1771 (s poroko hčerke prejšnjega lastnika Magušarja). Prvi lastnik je bil sedlar Jožef Murnik.

Magušarjeva hiša (do 1771) in nato Murnikova hiša je bila edini stik z zidom obkroženega grajskega parka (na fotografiji hiše je viden vhod v grajski park). Ta vhod nam buri domišljijo, tako da sklepamo, da je hiša imela tudi družbeni pomen za mesto.

Murnikova hiša, 1900
Vir: arhiv Koman-Juvanec

Vhod v grajski park, 1900
Vir: arhiv Koman-Juvanec (detajl)

Mali trg z Murnikovo hišo, pred 1900
Vir: slika Franc Rojec

Murnikova hiša – z tablo SPBD Triglav, pred 1900
Vir: slika Franc Rojec (detajl)

Leta 1870 je Radovljica dobila železnico, ob Murnikovi hiši je bila pošta in vhod v stari del mesta (za hišo smo že omenili vhod v grajski park). Okoli leta 1870 je dobila še enega uglednega soseda – zgrajen je bil prvi hotel v mestu »Hotel Bastl«.

Družbenega pomena Murnikove hiše nam (še) ni uspelo dokazati, sklepamo pa, da so bile za hišo razne prireditve (veselice, plesi, srečkanje, nastopi ...).

Na sliki Franca Rojca smo opazili tablo z napisom »Triglav«. Od leta 1897 je v Radovljici delovalo »Slovensko bralno in pevsko društvo Triglav« in z malce truda (računalniška obdelava slike) nam je uspelo prebrati napis: »Bralno društvo Triglav Radovljica«. Od leta 1890 do spremembe imena leta 1897 se je društvo imenovalo »Slovensko pevsko društvo Triglav Radovljica« in spet sklepamo, da se je ustanovilo v Murnikovi hiši.

Nosilec vsega dogajanja v hiši je moral biti novi lastnik Matija Murnik, o katerem pa izvemo le, da je bil jermenar. V času njegovega gospodarjenja je prišlo tudi do velikega požara v Radovljici (1835). Murnikovi so se morali preseliti na Otok, tako da je bil Matijev sin dr. Ivan Murnik rojen na Otoku. Po njegovem povratku v Radovljico, sta skupaj z Lovrom Tomanom pripravila dokumentacijo za ustanovitev prve Ljudske knjižnice. O tem piše v *Sto let javne knjižnice v Radovljici* mag. Jurij Sinobad:

Maja 1862 so kot prvo na Gorenjskem poskušali ustanoviti čitalnico v Radovljici, za kar si je močno prizadeval dr. Lovro Toman, domačin iz Kamne Gorice in takratni odvetnik v Radovljici. Društvena pravila so že predložili deželni vladi v potrditev, vendar čitalnica ni nikoli zaživela. Leta 1865 je namreč Toman preselil svojo odvetniško pisarno v Ljubljano in vzel s seboj tudi sposobnega pomočnika dr. Ivana Murnika, pravnika in domačina iz Radovljice. Upoštevajoč vlogo, ki jo je Murnik imel v slovenski kulturni in politični zgodovini v drugi polovici 19. stoletja, lahko z gotovostjo trdimo, da je imel njegov odhod za Radovljico vsaj tako negativne posledice kot Tomanov. Poznejši cesarski svetnik Ivan Murnik domačega mesta ni pozabil. V letih 1895-96 je bil eden od pobudnikov gradnje za tiste čase sodobnega gasilskega doma, za katerega je daroval 200 gld. Ko je bil novi dom dokončan, je bil Murnik med častnimi gosti in govorniki na slavnostnem banketu, ki so ga 30. avgusta 1896 priredili v Klinarjevi gostilni (danes Linhartov trg št. 21).

Vir: *Sto let javne knjižnice v Radovljici* (avtor mag. Jurij Sinobad)

Murnikova hiša, 1911
Vir: arhiv družina Koman-Juvanec

Pred vrati Murnikove hiše, 1920
Vir: arhiv družina Koman-Juvanec
Op.: Datum 31. 8. 1920 nam pove, da je hiša takrat še stala.

Namesto Murnikove hiše – trgovina Vinka Savnika, ok. 1925

Vir: DAR

Obvestilo o preselitvi trgovine

Vir: Domoljub, 30. 8. 1925

.....

Arhivsko gradivo dr. Ivana Murnika. Arhiv Republike Slovenije hrani med svojimi številnimi dragocenostmi tudi osebni fond radovljiškega rojaka dr. Ivana Murnika, njegovih prednikov in sorodnikov. Dr. Ivan Murnik, sin Matije Murnika in Johane Čuk, rojen 3. januarja 1839 na Otoku v župniji Mošnje, kamor so se starši začasno preselili zaradi požara, je pomembna osebnost v političnem in gospodarskem življenju Slovencev v drugi polovici 19. stoletja, zato je tudi gradivo njegovega osebnega fonda še posebno dragoceno.

Praded dr. Ivana Murnika Jožef Murnik je bil sin Jožefa in Ane Muhnek z Gorice (župnija Mošnje). Po poklicu je bil sedlar. Leta 1771 se je poročil z Gertrudo, hčerko Mihaela Magušarja in Margarete iz Radovljice. S poroko priženi v Radovljici tastovo hišo in drugo posest, a iz tega mora izplačati brata svoje žene Jakoba, ki je nekaj časa župnik v Ljubnem, ter sestri Notburgo in Katarino. Jožef Murnik priženjeno

posest še poveča z nakupom pristave 1773 in njiv v letih 1789 in 1799. Jožef Murnik je podložnik beneficija sv. Rešnjega telesa in sv. Trojice v Radovljici.

Ded Jožef Murnik, sin Jožefa in Gertrude, rojen 15. avgusta 1779, se poroči s Heleno Poklukar iz Zasipa pri Bledu (rojena 18. 4. 1778, umrla 9. 9. 1832), ki pa je 1819 že vdova. V zakonu sta imela več otrok. *Status Animarum* radovljiške župnije navaja njune otroke: Simona Jožefa (1808-1832), Matijo (roj. 1811), Franca (roj. 1813) in Martina (1818-1847). Matija Murnik (11.2.1811-15.10.1868 v Ljubljani), oče dr. Ivana Murnika, je bil jermenar v Radovljici, Predmestje št. 25. Po domače se je reklo pri hiši pri Magušarju po njegovem pradedu. Svoje njive ne obdeluje več sam, ampak jih daje v najem. Na posest v Radovljici najema posojila; morda je temu vzrok požar. Matija Murnik se poroči z Johano Čuk (6.1.1808-16.5.1886). Iz tega zakona je več otrok: Elizabeta (roj. 1836), Antonija (roj. 1840), Janez (3.1.1839), Jakob (roj. 1844), Valentin (roj. 1844) in Marija (roj. 1853).

Dr. Ivan Murnik najprej obiskuje župnijsko šolo v domačem kraju, kjer konča 1848. leta drugi razred, nato nadaljuje šolanje v glavni šoli v Ljubljani, kjer konča 1850 tretji razred in nato v osemrazredni gimnaziji v Ljubljani (1851-1858). Tega leta se vpiše na pravno fakulteto na Dunaju, kjer diplomira leta 1852. O vsem tem nam govori gradivo osebnega fonda dr. Ivana Murnika.

Vir: Radovljiški zbornik 1995

Dr. Ivan Murnik

Vir: dLib (NUK) in Dežela (Jure Sinobad)

Jožef Murnik; žena Ana Muhnek z Gorice (župnija Mošnjje).

Jožef Murnik; sedlar. Leta 1771 se poroči z Gertrudo Magušar. Leta 1772 kupi pristavo, leta 1789 in 1799 kupi njive.

Jožef Murnik (*15.8.1779 / †1819). Poroka s Heleno Poklukar.

Simon Jožef Murnik (*1808 / †1832)

Matija Murnik (*11.2.1811 / †15.10.1868 v Ljubljani); jermenar. Poroka z Johano Čuk (*6.1.1808 / †16.5.1886)

Elizabeta Murnik (roj. 1836)

Ivan Murnik (*3.1.1839 / †18.1.1913); cesarski svetnik. Poroka z Marijo, roj. Horak (*20.10.1845 / †20.3.1894)

Antonija Murnik (roj. 1840)

Jakob Murnik (roj. 1844)

Valentin Murnik (roj. 1844)

Marija Murnik (roj. 1853)

Franc Murnik (*1813)

Martin Murnik (*1818 / †1847)

FK 1826 Murnik Jožef – Magušar

RK 1868 Murnik Matija - Magušar

Napisni del nagrobnika Ivana Murnika

Vir: foto DAR

Smrt Marije Murnik (20. 3. 1894). Preminola je dne 20. t. m. občečislana slovenska žena, uzor prave rodoljubkinje, preblagorodna gospa Marija Murnik, soproga ces. svetnika Ivana Murnika. Pokojnica je bila rojena leta 1845. v Ljubljani kot hči gospoda Janez Nep. Horaka, kateri je lani umrl in katerega blagodejno delovanje je še dobro v spominu v našem mestu. Leta 1850. jej je umrla mati. Leta 1870. se je poročila z gospodom ces. svetnikom Ivanom Murnikom. Pokojnica storila je za narodne namene toliko, kot pred njo še nobena Slovenka ne. Bila je iskrena podpirateljica vseh narodnih društev. Pospeševala je teh blage namene ob raznih prilikah s svetom in dejanjem. Kot ljubeznjiva in vsestranski zvedena in spretna slovenska žena popela se je že pred leti do vloge voditeljice narodnega ženstva ljubljanskega, katerega je s svojim uzornim rodoljubjem vselej in povsod vspodbujala k odločni narodni zavesti: Delovanje pokojne rodoljubkinje more pfav ceniti še le tisti, ki pozna, kake razmere so vladale še pred par desetletji pri nas. Naše ženstvo boljših stanov je bilo, skoro rekli, bi skozi in skozi ponemčeno in je močno oviralo narodni napredek. Ženstvo je pa v narodnem oziru silnega pomena. Kar mati vcepi otroku, to mu rado ostane do

smrti. Ni dolgo tega, ko je naš krasni spol po mestih se občno še sramoval slovenščine. Da so se razmere izboljšale, je v velikem delu pokojnice .zasluga. Neumorno je delovala za narodno zavest mej ženstvom. Gledala je vedno, da več omikanega ženstva pridobi za narodno stvar. Skrbela je za povzdigo našega narodnega društvenega življenja in baš mnogo pripomogla, da je naš krasni spol se vnel za našo narodno stvar in milo slovenščino. Ženska v tacih stvareh lahko več stori nego moški, in zato lahko rečemo, da bi brez njene pripomoči gotovo še ne bilo naše društveno življenje na taki stopinji, kakor je sedaj. Ker se je rodoljubje iz Ljubljane razširjevalo tudi mej ženstvo po ostali Sloveniji, lahko rečemo, da pokojnice delovanje nima pomena le za Ljubljano, temveč za slovenski narod sploh. Prezgodaj preminola blaga pokojnica je tudi neumorno delovala na polji krščanskega usmiljenja. Bila je prava mati stoternim siromakom, osobito revni mladini. S svojim dobrim srcem in požrtovalnim delovanjem varovala je marsikoga večje bede. V srcih teh ostane jej prehvaležen spomin. Narodna društva posebej in narod slovenski v obče pa še celo ne bo nikdar zabil preblage pokojnice in njenih prevelikih zaslug, temveč jo bodo ohranil vedno v častnem spominu. Ob njeni smrti pa nas tolaži to, da je sedaj na Slovenskem več rodoljubkij, katere so pripravljene po svojih močeh nadaljevati pokojnično delo. Pokojnica sama jih je pridobila in naučila za dobro stvar. Začeto delo se bode torej nadaljevalo, če tudi se bode semtertja pogrešalo spretno vodstvo njeno. Dolgo, dolgo se bodo poznali sledovi njenega blagodejnega delovanja. Uzorni slovenski ženi bode torej tudi mej nami častni spomin, tam gori v nadzemskih višavah pa večno plačilo za blago in vzgledno delovanje v življenji. — Kaj je bila pokojnica, pokazal je najbolj jasno njen velikanski pogreb dne 21. t, m kakoršnjega bela Ljubljana že dolgo ni videla. Sploh ni bila menda tako veličastno pokopana doslej še nobena slovenska žena, kakor uzorna rodoljubkinja Marija Murnikova. Po ulicah, po katerih se je premikal pogreb, gorele so plinove svetilke ob straneh stalo je pa do pokopališča vse polno občinstva; bil je to pravcati špalir. Na čelu spreveda bili so otroci iz sirotišnice, za temi deklice mestne šole pri sv. Jakobu Potem korakal je „Ljubljanski Sokol“ z zastavo, šišenska čitanica z zastavo, ljubljanska čitalnica z zastavo, pevsko društvo „Slavec“ z zastavo, pevsko društvo „Ljubljana“, klub slov. biciklistov „Ljubljana“, deputacija „Dramatičnega društva“ in za temi. kar je bilo v celem sprevedu najlepše dolga vrsta (do 100 parov) črno oblečenih narodnih dam, ki so s tem jasno pokazale, kako vedo ceniti zasluge svoje prerano umrle voditeljice. Za krsto razvrstili so se za sorodniki razni dostojanstveniki, načelniki uradov, zastopniki raznih korporacij itd. itd. Tudi z dežele opazili smo več rodoljubov v sprevedu, kakor iz Kranja, Radovljice, Vrhnike itd. Iz Radovljice prišla je tudi deputacija gasilnega društva, za katero si je pokojnica stekla mnogo zaslug. — Vencev položilo se je vseh na krsto vrle rodoljubkinje štiriinštirideset, katerih jih je imelo devetindvajset krasne trakove z nastopnimi napisi: Neutolažni soprog svoji Mariji; rodbina Horakova; nepozabni teti žalujoči netjaki; poslednji pozdrav rodbina Culat; člani trgovske in obrtuijske zbornice; društvo „Narodni dom“ neumorni pokroviteljici; hvaležni „Sokol“ prvi rodoljubkinji svoji dobrotnici; revne učenke Št. Jakobske šole blagi dobrotnici; klub slov. biciklistov „Ljubljana“ svoji dobrotnici; „Dram. društvo“ diki slovenskih dam; čital. Ljubljanska uzorni domorodkinji; čitalnica Šišenska svoji kumici; družba sv. Cirila in Metoda; zaveza gasilnih društev kranjskih; rodbina Hribarjeva; obitelj Grasselli verni prijateljici ; rodbina Hren; rodbina Macakova v Trstu nepozabljeni prijateljici; rodbina Perdanova; c. kr. kmetijske družbe odborniki; Familie Dralka; Marija Poljanec preblagi prijateljici; deželni uradniki v znak sožalovanja; rodbina Pirčeva; dem hochvarehrten Mitglieder der Studenten- und Volkskuche; rodbina Ferd. Souvanova; rodb. Fran Ks. Souvanova; Letzter Gruss — Balbine

Smole; zadnji pozdrav — rodbina Homanova; rodbina Fran Kotnikova na Vrdu. Mnogo rodoljubov darovalo je na mestu vencev izdatne svote družbi sv. Cirila in Metoda in za „Narodni dom“, kateri čin je pač posnemanja vreden in gotovo primeren češčanju pokojničinega spomina, kajti njen idejal bilo je ravno lepo prospevanje narodnih društev. — Pogrebne žalostinke preskrbeli sta pevski društvi „Slavec“ in „Ljubljana“. Prvo pelo je pred hišo in ob grobu, drugo pa v cerkvi pri sv. Krištofa. Marsikomu solzilo je oko ob odprtem grobu vrle pokojnice in iz src vseh kipele so vroče želje, da bi duh njen plaval vedno mej našim ženstvom in je spodbujal k narodnemu delu, da bi se tako vsaj deloma nadomestila prebritka izguba nepozabne Marije Murnikove, kateri bodi večna „Slava!“

www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-DGKOBW51/3995f4f3-887f-4875.../PDF

.....

Polni naslovi virov:

Radovljiški zbornik 1995 (Urednik: Jure Sinobad, založila: Občina Radovljica);
Arhivsko gradivo dr. Ivana Murnika (avtorica: Ema Umek)

Dežela – Kulturnozgodovinski oris Radovljiške ravnine (Avtor: Jure Sinobad, 1999-2000)

100 let javne knjižnice v Radovljici 1906-2006 (avtor Jure Sinobad)

.....

Sestavil: Goran Lavrenčak – DAR

Prvič objavljeno: 10. 12. 2016

Zadnjič dopolnjeno: 31. 7. 2017

glavrencak@gmail.com